

HET ORKEST VAN DE TITANIC (BIS)

*Over stad en niet-stad,
cultuur en selectiviteit,
problemen en perceptie*

0.

Mag ik hoogcultureel inzetten met een citaat?

“Nu loopt hij door een straat, hij weet niet eens waarom, want die straat is zo verlaten en naargeestig, met oude burgershuizen en lage smalle volkshuisjes. Vroeger waren de rijken tenminste niet zo verwaand en hadden ze er geen bezwaar tegen huis aan huis te wonen met de armen. We zijn te beklagen als je ziet welke kant het opgaat. We maken het nog mee dat er aparte woonwijken komen voor de rijken, met eigen garage, bijpassende tuin en honden, die fel uitvallen tegen voorbijgangers. Zelfs bij de honden zal het verschil merkbaar worden: in vroegere tijden beten ze immers iederéén.”

Het citaat is een stukje José Saramago, de Portugese Nobelprijswinnaar Literatuur, die in ‘Het jaar van de dood van Ricardo Reis’ uit 1984 schrijft over het Lissabon van 1935. Lissabon, niet Turnhout. 1935, niet 2017. En toch over de samenlevende stad, die een selectieve stad wordt, met selectief bijtende honden.

Wanneer we vandaag onze kijk op de stad zouden laten bepalen door de weekendbijlagen van kranten of de designrubrieken van tijdschriften of de reisprogramma’s van televisiezenders, dan zouden we wel eens kunnen denken dat de stad zeer succesvol bevolkt wordt door een prototype met volgende kenmerken: hoogopgeleid, bovenmodaal inkomen, man en vrouw met grijs haar of met kind, blank. Dat prototype valt alleszins niet onder de noemers ‘éénpersoonshuishouden’, ‘éénoudergezin’ of ‘van ergens anders’. Dat prototype is wel de doelgroep van politici, ontwikkelaars, marketeers, trendgoeroes en stadsfilosofen. Dat prototype is tevens de doelgroep van de stad als icoon, als ideaal, als product van de geromantiseerde perceptie. Dat prototype is vooral de doelgroep, die moet doen vergeten dat de stad ook een laboratorium kan worden van hypocrisie, onduidelijkheid en verzwegen problemen. Of van Molenbeekframing, hellholelogica en landelijke aversie.

Een stad kan immers ook zinken.

1.

Wat is trouwens 'een stad' of 'de stad'?

Die definitie blijkt nogal variabel te zijn en af te hangen van locatie en populatie, van tijd en thema maar vooral van de attitude van de definitiegever. Wil die problemen of kwaliteiten benadrukken? Wat wil die uitvergrooten of onderbelichten? Voor welke kar wil die zijn definitie spannen?

Er bestaan, om te beginnen, enorme schaalverschillen tussen steden.

Op wereldniveau start de toptien vanaf 20 miljoen inwoners. Mexico City, Sao Paulo, New York, Manilla, Shanghai, Delhi, Seoel en Karachi tellen 20 tot 23 miljoen inwoners. Jakarta haalt de tweede stek met bijna 30 miljoen, Tokio spant de kroon met bijna 40 miljoen. Die aantallen wijzigen elke dag en niemand steekt zijn hand in het vuur voor de juistheid van die cijfers.

Op Europees niveau begint de toptien al vanaf een bescheiden 2 miljoen: Boedapest, Warschau, Boekarest, Wenen, Hamburg en Parijs halen dit minimum. Rome, Madrid en Berlijn tekenen voor 3 miljoen, topper London voor 8 miljoen. Brussel overmeten raakt niet verder dan 1,1 miljoen.

En Vlaanderen dan?

Antwerpen met 500.000 inwoners en Gent met 250.000 inwoners worden hier officieel 'grootsteden' genoemd, Kortrijk, Aalst en zelfs Turnhout krijgen hier het predikaat 'centrumsteden' voor hun 40.000 of meer inwoners. Dan komen nog de ontelbare kleinsteden genre Geel en Lier, 35.000 inwoners, of Herentals, 25.000 inwoners.

In die wiskundige context wordt het eigenlijk een beetje ridicuul overal te moeten lezen dat Vlaanderen verstedelijkt is.

Primo, Vlaanderen is misschien verkleinstedelijkt maar zeker niet méér.

Secundo, Vlaanderen is verstedelijkt in de verkeerde richting. Verstedelijking betekent immers méér stad binnen de stad, méér stedelijkheid, en niet méér stad buiten de stad, niet méér dispersie. Vlaanderen is uitgelopen verstedelijkt, wat eigenlijk een eufemisme is voor door-en-door-verkaveld.

Verkavelingsvlaanderen steekt zich stilletjes weg achter de rug van een zelfverklaarde verstedelijking.

Een derde van de Vlamingen woont in de groot- of de centrumsteden, een derde in de kleinsteden, een negende in een dorp of op het platteland, de rest in niemands- en iedereenland. Met andere woorden, slechts vijfenveertig procent van de Vlamingen woont duidelijk: in de stad, in het dorp of op het land. Vijfenvijftig procent, de meerderheid dus, woont onduidelijk: in de rand, in verkavelingsvlaanderen.

Toch bestaat een andere duidelijkheid, toch bestaan wél tastbare grenzen als we andere parameters bekijken.

In de grootsteden woont 12% van alle Vlamingen maar staat 25% van alle sociale woningen, twee keer het bewonersaandeel dus. In de centrumsteden vinden we anderhalf keer het bewonersaandeel aan sociale woningen, in de rand slechts 0,8 keer.

In de grootsteden is bijna de helft van de huishoudens alleenstaand, in de centrumsteden ruim een derde, in de rand slechts een vierde.

In de stad is een kwart van de inwoners huurder, buiten de stad een tiende.

De stad telt ook meer werklozen, leefloners en schulden dan de rand en al die verschillen tussen stad en niet-stad vormen een duidelijkheid, die voor dat onduidelijke wonen zorgt en vice versa.

2.

Mag ik nog eens hoogcultureel interveniëren?

De pionierende profeet van de stad als labo, incubator of innovator is ongetwijfeld Richard Florida, die in 2002 zijn veelbesproken en nog vlot geciteerd boek "The Rise of the Creative Class" op de wereld loslaat.

Hij stelt dat de stad de habitat van de creatieve klasse is en dat de creatieve klasse de hartslag van de economische vitaliteit van de stad is. Stad en creatieve klasse opereren blijkbaar als kip en ei. Creatieve steden zijn de steden van de toekomst want daar zullen zowel de hoogopgeleide mensen als de kennisintensieve bedrijven zich gaan vestigen. Zij zullen nieuwe ideeën en producten met méér toegevoegde waarde genereren en méér bijdragen aan de economie door méér te denken dan te doen. Zij zullen de maatschappij voeden vanuit reclame en media, kunst en architectuur, design en mode, film en theater, muziek en games.

Tot zover Richard Florida in stenostijl.

Florida heeft met deze ogenschijnlijk creatieve theorie alleszins de perceptie en de behandeling van de stad zwaar beïnvloed, maar niet altijd op de juiste manier. Hij heeft problemen veroorzaakt, omdat de 'creatieve klasse' (tussen aanhalingstekens) een fenomeen, een idioom, een mantra geworden is, die in pure Pavlovstijl alle bestuurlijke en commerciële focus krijgt.

Florida is een hype geworden, die struisvogels toelaat de kop in het zand te houden om de echte stad, de echte stedelijke problemen niet te moeten zien. Het labo van creativiteit en innovatie wordt dan getransformeerd tot de machine van horeca en leisure, recreatie en toerisme, retail en shopping, die allemaal samen gepromoveerd worden tot de hoekstenen van de na te streven stedelijke economie.

De hype van Florida wordt zo het goedpratend argument voor de creatie van een pret- en feeststad, voor de mercantiele disneyficatie van de stad, voor de klantvriendelijke verzapping van de stad.

De hype van Florida vergroeit zo tot stedelijk optimisme door autosuggestie, die een idee zo vaak herhaalt dat men denkt dat die gedachte vanzelf een fenomeen, een realiteit wordt.

De hype van Florida doet zo vergeten dat de Concorde de mobiliteit niet heeft verhoogd zoals Sergio Herman de honger niet uit de wereld zal helpen. Basisproblemen en structuurfouten hebben immers niet veel aan speerpunten van innovatie en creativiteit.

Florida leidt niet tot een leerproces maar tot een koppig geloof dat de kwaliteit van innovatie en creativiteit recht evenredig is met de kwantiteit van marketing en branding.

Florida leidt ook tot een interstedelijke concurrentie, waarbij het niet belangrijk is als stad de niet-stad te overtroeven maar wel als stad een andere stad de loef af te steken. Die strijd tussen steden gaat trouwens niet over antwoorden op stedelijke problemen, over woonfaciliteiten, werkgelegenheid, opvang van nieuwe stedelingen of diversiteit, neen, er wordt gevochten met zichtbare quick wins, met attracties, evenementen, decors of uitstraling.

Kortom, Florida en zijn volgelingen hebben veel verkeerd gedaan voor de complexe realiteit van de stad door een ongezond maar verleidelijk fetisjdenken te introduceren. Florida is verantwoordelijk voor té veel blijde boodschap zodat relevante problemen vergeten worden, voor té veel simpele excuses zodat relevante discussies vermeden worden, voor té veel selectief geheugen en voor té veel selectieve uitvoering. Dit lijkt sterk op het fenomeen 'vintage' vandaag, dat vooral een kortademige nostalgische correctie lijkt voor het onherstelbaar verlies aan puur vakmanschap, kleinschalige productie en natuurlijk materiaalgebruik. Het is echter ook een elitaire correctie want veel mensen dragen nu eenmaal oude, gebruikte kleren omdat ze geen andere hebben. Consumenten gaan voor vintage, anderen zitten vast aan afdragers. Of zoals ik ooit las: honger hebben is niet hetzelfde als diëten.

Het Florida-denken blijft alleszins onverwoestbaar en onvermoeibaar wanneer lokale verkiezingen zich aankondigen

en ook de stad aandoen. Het wordt daarom binnenkort weer sociale mix-tijd.

Inderdaad, de bestuurlijke versie of interpretatie van Florida pleit publiekelijk voor sociale mix als vaccin tegen stedelijke problemen. Tweeverdieners, dus blanke middenklassers, moeten op buurniveau gemengd worden met kansengroepen, zittende bewoners en van-ergens-anders-komers. Het omgekeerde wil men niét: het bouwen van goedkope woningen voor lagere inkomens in de betere stadswijken of laat staan in verkavelingsvlaanderen zelf. Zelfs sociale mix blijft selectief.

Tot overmaat van ramp bestaat geen enkel bewijs voor een autonoom buurteffect door die zogenaamde sociale mix. Meer nog, blanke middenklassers blijken niet echt wakker te liggen van die maatschappelijke opportuniteit. Neen, ze hanteren vooral praktische, nuchtere argumenten om in een diverse, kwetsbare buurt te wonen: goedkope huizen, een centrale ligging zonder autobehoeftte, winkels met ruime openingsuren, ... De sociale mix-doctrine maakt zittende bewoners ook al niet gelukkiger. Hun buurt wordt misschien opgeknapt maar de nieuwkomers-middenklassers klitten samen in hun eigen homogene wereld, zonder uitwisseling.

Dat wordt pijnlijk aangetoond in een recent ULB-onderzoek van Daniel Zamora en Matthieu Van Criekingen over gehypete hippe cafés in moeilijke buurten. Die blijken geenszins open te staan voor hun buurt maar eerder een plek te vormen voor gelijkgestemden, die een eigen onderonsje afbakenen. De klanten delen met elkaar een vergelijkbaar socio-demografisch profiel, dat echter significant verschilt van het profiel van de zittende bewoners. De meeste klanten komen zelfs van buiten die buurt. Met andere woorden, de homogeniteit van de hippe cafés kan niet méér contrasteren met de heterogeniteit van de buurt, waarin ze ingeplant worden. Daar komt bij dat de lokale cafés, voor zover ze overleven, vooral een vast, stabiel publiek hebben terwijl de hippe cafés zich richten op een zeer mobiele, zich cosmopolitisch voelende en fluïde doelgroep. Een eventuele vermenging wordt door beide werelden zelfs amper gewild.

Kortom, alternatieve en creatieve handelszaken fungeren vooral als ruimtelijke dragers voor een middenklasse, die in dat decor haar sociale identiteit onderlijnt en eigenlijk haar sociale dominantie bevestigt.

Toch kan men er vergif op nemen dat de electorale marketing voor de nakende gemeenteraadsverkiezingen voor de zoveelste keer zal overlopen van sociale mix, betaalbaar wonen, stadsvernieuwing voor iedereen, diversiteit als troefkaart, cultuur en culturen zonder drempel, bruisende buurten en uiteraard duurzaamheid in al haar woordgedaanten.

Men kan er nog meer vergif op nemen dat nergens zal gepleit worden voor nieuwe wijken met goedkope, dus écht betaalbare woningen en een maximumgrens van pakweg 20% voor dure appartementen, penthouses en lofts. Of zou dat géén sociale mix zijn?

3.

Wat is eigenlijk de essentie van de stad?

We weten dat de oorsprong en de relevantie van de stad historisch altijd gelegen hebben in het samenbrengen van wonen en werken en in het combineren van enerzijds een exclusieve en lucratieve locatie voor schaarse bezitters van geld en macht met anderzijds een noodzakelijke arena voor Chinese vrijwilligers zonder geld en macht, die moeten vechten tegen honger, werkloosheid, armoede en eenzaamheid. De stad heeft altijd impliciet beloofd een plek te zijn waar alles kan.

Die impliciete belofte steekt natuurlijk ook in de hype van Florida maar de stad als plek waar alles kan refereert evenzeer naar overleven en omhoogklimmen, naar de reddingsboei van ongeschoolde jobs en veilige netwerken, die alleen in de stad gevonden worden.

Dit is een historische constante van de stad, waarvan het belang, de waarde, het nut, kortom, de bestaansredenen zich op vier maatschappelijke fronten situeren.

Een.

Een stad huisvest vele mensen op een kleine oppervlakte in een compacte gebouwde omgeving en maakt dus een intensief en gestructureerd ruimtegebruik mogelijk, dat grondversnippering en –verspilling tegenwerkt.

Een stad gaat ontegensprekelijk over mensen en ruimtelijke concentratie.

Twee.

Een stad gebruikt die ruimtelijke concentratie van mensen voor een functionele clustering van activiteiten. Ruimtelijke concentratie levert immers een stabiel canvas voor een renderend en vraaggericht opzetten van diensten en voorzieningen, zowel in profit (winkelen, werken) als in non-profit (gezondheid, onderwijs, cultuur). Deze diensten en voorzieningen zijn niet alleen vitaal voor de stad zelf maar ook voor de omgevende regio, die geen stadskenmerken heeft.

Een stad gaat ontegensprekelijk over activiteiten en functionele concentratie.

Drie.

De stad maakt door zijn schaal én zijn concentratie een diversiteit aan leefstijlen mogelijk voor vele én andere mensen annex activiteiten, die buiten de stad alleen maar een minder levensvatbare, haalbare of bereikbare habitat zouden vinden. Een stad gaat ontegensprekelijk over diversiteit.

Vier.

Een stad smelt die ruimtelijke concentratie, die functionele concentratie en die diversiteit samen tot een energiebron, tot een katalysator voor economische, sociale en zeer zeker culturele creativiteit en innovatie, omdat in die stad mensen met elkaar kunnen botsen als moleculen, met hun karakters, gedrag patronen, talen, godsdiensten en ideeën, omdat in die stad die moleculaire botsing tussen mensen leidt tot maatschappelijke vernieuwing in de meest brede zin van het woord.

Een stad gaat ontegensprekelijk over energie en daarom ook een klein beetje over dat Floridaans labo van creativiteit. Slechts een klein beetje.

Er bestaat immers een al even ontegensprekelijke hiërarchie tussen die vier maatschappelijke fronten.

Een, twee, drie, vier.

Mensen, activiteiten, diversiteit, energie.

In die volgorde.

Geen energie zonder diversiteit.

Noch energie noch diversiteit zonder ruimtelijke en functionele concentratie.

Gaan voor alleen energie is de stedelijke focus verliezen op mensen en activiteiten, op wonen en werken, of is de stedelijke noodzaak aan diversiteit onderschatten.

Gaan voor het geïsoleerd succes van energie is voorbijgaan aan de stedelijke problemen van mensen en activiteiten.

Gaan voor het geïsoleerd succes van energie is dom want onmogelijk.

Gaan voor het geïsoleerd succes van energie om de stedelijke problemen te verzwijgen of zelfs goed te praten is wel mogelijk maar nog veel dommer.

Steden willen vandaag performant zijn, soms als woonstad maar meestal als winkelstad, wandelstad of watdanookstad.

Ook hier zit een hiërarchie aan vast.

Alleen de woonstad kan immers die vier stedelijke bestaansredenen waarmaken omdat een hoge, gemengde en boeiende concentratie aan bewoners de conditio sine qua non is voor die stedelijke bestaansredenen. Alleen de woonstad kan voldoende schaalgrootte, draagvlak en participatiegraad leveren.

Die leverbaarheid is de grondslag van leefbaarheid.

Een stad kan maar stad zijn met voldoende bewoners.

Een stad bewonen is waardevoller en relevanter dan een stad bezoeken, gebruiken of consumeren. Een winkelstad, werkstad of watdanookstad kan maar partieel de stedelijke bestaansredenen waarmaken en is daarom een secundaire, ondergeschikte soort van stad.

Een pret- of feeststad is zelfs een helemaal inferieure soort, omdat koopzondagen en deejayfestijnen op termijn geen soortelijk gewicht hebben.

Energie-verhalen mogen dus niét verteld worden om woon-verhalen te doen vergeten.

Woon-verhalen werken dan weer energie niét tegen, integendeel, woon-verhalen kunnen gebruikt worden om energie-verhalen verteld te krijgen.

Verhalen kennen ook die hiërarchie van mensen, activiteiten, diversiteit, energie. Daarom bestaan én-én-verhalen eigenlijk niet, omdat altijd keuzes moeten gemaakt worden, prioriteiten gesteld en hiërarchie gerespecteerd.

Toch wordt elke realiteitszin pro keuzes, prioriteiten en hiërarchie veelal gecounterd door uitspraken, die moeten gewantrouwd worden.

Verleidelijke uitspraken als:

“We moeten toch visionair durven denken ...”

“We moeten toch outside the box durven stappen ...”

“We moeten toch vandaag beslissingen voor overmorgen durven nemen ...”

“We moeten toch het banale nù durven overstijgen ...”

“We moeten toch creatieve energie een plaats durven geven ...”

Het risico van innovatie (en zij, die voorgaande gedurfde uitspraken doen, beseffen dat risico maar al te goed, net zoals zij, die een redenering beginnen met “ik ben wel geen racist maar ...” ook goed beseffen wat de draagwijdte van hun woorden is), het risico van innovatie ligt in de negatie van actuele problemen door de projectie van toekomstige oplossingen.

Wie nù brood moet bakken heeft nù meel nodig en niet het vooruitzicht op het ooit eens mogelijk zijn van het bakken van brood zonder meel.

4.

Het stedelijke verhaal zal natuurlijk érgens moeten landen. De voortekenen ogen echter niet goed. De duale realiteit van een stad van have's en have not's, de paradox van het stedelijke succes en de stedelijke vuilbak, de historisch gegroeide en structureel verankerde anti-stedelijke attitude van de Vlaamse

grondtoon, het zijn allemaal blokken aan het stedelijke been. Macht, markt en media schrijven boekdelen over verkleuring, vergrijzing, vergroening en groeiende sociale ongelijkheid maar prefereren toch het vrijblijvende discours van de innoverende creatieve stad boven een daadwerkelijke inzet voor solidariteit, diversiteit, betaalbaarheid.

De systematische demonisering van de stad als ongeschikte leefomgeving wordt steeds begeleid door de slimme verkoop van de beschermde hiep-hiep-hoera-stad, die zich ver houdt van armoede, werkloosheid, spanningen tussen woonvraag en aanbod en die zich afzet tegen de rest van de stad vol spoken van onveiligheid, verwaarlozing, migratie en sluikstorten.

De creativiteit van de gedroomde stad moet dringend vervangen worden door de overlevingscreativiteit van de ware stad, van de woonstad dus. Daarom moet zo snel mogelijk komaf gemaakt worden met drie notoire stadsvijanden.

Een.

Het negationisme moet verlaten worden.

We moeten stoppen met het blijven ontkennen dat nog steeds vooral alleenstaanden en huishoudens zonder kinderen naar de stad komen en dat nog steeds veel te veel gezinnen met kinderen de stad verlaten.

We moeten stoppen met het ophemelen van de atypische fotogenieke stedelingen, die weliswaar bewust kiezen voor de stad maar die met te weinig zijn om een trend te vormen en die te hoge inkomens hebben om statistisch significant te zijn.

We moeten stoppen met de stad vol te proppen met passionele, eigenzinnige en dus creatieve waarden wanneer die emoties toch maar een klare kijk beletten en wanneer dat wishful thinking het benoemen van de problemen en het definiëren van de oplossingen belemmert.

Twee.

Wat ik de vermiddenklassing wil noemen moet teruggedraaid worden.

Vandaag wordt een oerbeeld van 'de middenklasse' opgedrongen als conforme norm, die doet geloven dat het pakket van mama-papa-dochtertje-zoontje inclusief twee inkomens nog altijd overheerst. Vandaag wordt het behoren tot die middenklasse gepromoveerd als generieke ambitie voor individu en huishouden, die onder druk gezet worden door markt, macht en media.

Wie mee stapt met de vermiddenklassing benoemt zichzelf tot hardwerkende Vlaming, die vooral huist in de buxusgordel rond de stad, waar lekker suburbaan en blank gekoloniseerd wordt, waar tramsporen als bronnen van verval verfoeid worden, waar stedelijkheid als een gevaar voor nette mensen gevreesd wordt.

Drie.

De suburbane subsidies moeten afgebouwd worden.

De keuzevrijheid van woonplaats en woonvorm is zowat heilig in Vlaanderen maar men vergeet gemakkelijheidshalve te vertellen dat die keuzevrijheid duidelijk gestuurd wordt. De vrije keuze is minder vrij dan men doet geloven. Wie niets heeft kan helemaal niet kiezen, wie veel heeft wordt gesuggereerd dit wél en dat níét te kiezen.

De woonbonus, die het woonbudget van vooral betere inkomens verhoogt en eigendom zowel stimuleert als evenredig duurder maakt, en de bedrijfswagen, die het niet wonen waar men werkt zowel fiscaal compenseert als aantrekkelijk maakt, zijn twee voorbeelden van sturende subsidies, die de concurrentie tussen stad en niet-stad scheeftrekken en vervalsen. Woonbonus en bedrijfswagen zijn suburbane subsidies, die de keuzevrijheid anti-stedelijk inkleuren.

Deze subsidies afbouwen is een urgente must om van de stad weer een woonstad te maken, om de keuze pro stad als woonlocatie voor iedereen te democratiseren, om de ruimtelijke concentratie, de functionele concentratie, de diversiteit en de energie van de stad opnieuw een eerlijke kans te geven.

Ik maak snel even plaats voor een verhelderende parentthese.

Wij allemaal hebben dit jaar al twee neologismen geleerd.

Betonstop en boskaart. En die twee nieuwe woorden hebben beiden te maken met ruimtelijke ordening, met de verse vastberaden wil van de Vlaamse overheid om eindelijk werk te maken van ruimtelijke ordening. Althans tegen 2040.

Dit lijkt een moedige keuze want het ruimtelijk status quo bewaren, het zich niet erg moeien met de voorkeur qua woonvorm en woonplaats van de Vlaamse burger, is al decennia de veilige beleidslijn van de bange, zichzelf beschermende politiek. Ik zei, dit lijkt een moedige keuze want ik vrees het ergste na het debacle van de boskaart.

Wanneer een minister wat bos kan genoemd worden op een kaart wil vastleggen, als eerste stap om ooit eens géén nieuwe open ruimte meer aan te snijden, dan gaan de poppen stante pede aan het dansen. Een kleine groep verongelijkte kavelbezitters en een spijtige bende domme fouten worden uitvergroot door burgemeesters en werkgeversclubs, die de zogenaamde kaakslag voor de hardwerkende Vlaming en hun eigen agenda handig vermengen, ten koste van de boskaart. Niet omwille van een dispuut rond collectieve ecologie of ruimte maar wel omwille van een behartiging van particuliere electorale of economische nevenschade.

Hoezeer ook geroepen wordt voor de kracht van verandering, elk draagvlak van verandering vergruizelt zodra de suburbane middenklasse denkt pijn te zullen hebben. Elke bestuurlijke daad of elk politiek ballonnetje krijgt als lakmoesproef de perceptie van de middenklasse. Dat geldt ook voor de boskaart. Wat als de stem van de middenklasse beschouwd wordt slaagt

er zelfs bliksemsnel in om de boskaart te herdefiniëren als een flagrante aanval op het eigendomsrecht en het bouwrecht van de hardwerkende Vlaming, omwille van onbestaande bossen. Er wordt dus een middenklasseprobleem in kaart gebracht, dat dan ook in de vuilbak moet verdwijnen.

Deze nerveuze euthanasie belooft niet veel goeds voor elke volgende poging om ons tegen 2040 goede ruimtelijke manieren aan te leren.

De suburbane middenklasse regeert dit land, meer dan ooit te voren ...

Een punt zetten achter het negationisme, de vermiddenklassing en de suburbane subsidies om de toekomst van de stad in zijn ruime betekenis te vrijwaren, daarvoor bestaat vandaag geen draagvlak, daarvoor zijn vandaag de macht te laf, de markt te zelfzuchtig en de media te voorzichtig.

We moeten misschien rekenen op een rampscenario.

Bijvoorbeeld op het volledig vastraken van de mobiliteit, op de totale blokkering.

Hoeveel Oosterweelsscenario's ook ontwikkeld worden, hoeveel baanvakken elke ring ook verkrijgt, zolang de meerderheid van de Vlamingen elke dag met de auto zelfgenoegzaam woon- en werkverkeer bedrijft omdat in verkavelingsvlaanderen gewoon wordt op gemiddeld bijna twintig kilometer van het werkadres en zolang dit woonpatroon en deze woonattitude geëxcuseerd en terugbetaald worden, zolang zal de ware mobiliteit dalen tot nul en zal de stresserende congestie groeien als kool.

En opeens zullen we allemaal stilstaan en misschien zullen we dan eindelijk de juiste vragen stellen, de verspilling van ruimte, energie en mobiliteit aanpakken en de woonstad in de armen sluiten.

Een tweede rampscenario zit vervat in de demografische tijdbom, die we niet willen horen tikken.

Tegen 2020 komen in Brussel tienduizenden inwoners bij, de helft alleenstaand, een derde onder de armoededrempel.

Goed, het is maar Brussel, ver van ons mentaal bed: het gaat niet over blanke autochtonen, dus het vormt geen issue voor de buxusgordel.

Tegen 2030 komen in Vlaanderen een kwart miljoen huishoudens bij, waarvoor een kwart miljoen woonunits moeten gevonden worden. Dit probleem komt al wat dicht bij ons bed. De centrumsteden moeten met gemiddeld 13% groeien om die demografische druk te verwerken maar die nieuwe bewoners zijn met té veel en hebben meestal té weinig inkomen om met lofts, dakappartementen en ander vastgoed te kunnen bediend worden. Dit probleem komt nu zéér dicht.

De centrumsteden zullen dus moeten geholpen worden om deze demografische boom of bom op te vangen wil men mordicus de verkavelingswijken van tweeverdieners zuiver

houden. Dan zal wél in de inclusieve woonstad moeten geloofd worden.

5.

Conclusie?

Als de stad weer alle kansen krijgt om de ruimtelijke concentratie van mensen te organiseren, om haar troeven als woonstad uit te spelen, om woonstad te worden voor iedereen, als de stad weer de locatie wordt van functionele concentratie van activiteiten

en van diversiteit, dan kan de stad opnieuw voluit draaien als labo van creativiteit en innovatie, als energiebron en katalysator, omdat dat nu eenmaal het logisch gevolg is van de essentie van een diverse woon- en werkstad, verkavelingsvlaanderen ten spijt.

Die logica moet hersteld worden, niet vanuit ideologische, romantische of naïeve motieven maar vanuit een fundamenteel overlevingsinstinct, dat wil dat de samenleving beschermd wordt, dat vooral wil dat het samenleven zichzelf kan beschermen.

Het is trouwens niet de taak meer van cultuur om te beschaven en op te voeden maar veeleer om de samenleving mee te beschermen, om het samenleven te leren zichzelf te beschermen.

Cultuur zal daarom de keuze tussen stad en niet-stad moeten maken, zoals Turnhout gelukkig ook nog de keuze heeft tussen stad en niet-stad, tussen een echt stedelijke stad worden of de nietszeggende rand van verkavelingsvlaanderen blijven.

Filip Canfyn
Juli 2017